

Høringsuttalelse

Utdanning og forskning i spesialpedagogikk – veien videre Rapport fra Ekspertgruppen for spesialpedagogikk

Fra: Statped

Dato: 31.10.2014

1. Innledning

Statped takker for muligheten til å gi innspill til rapport fra Ekspertgruppen for spesialpedagogikk.

Statped skal bidra til at barn, unge og voksne med særskilte opplæringsbehov gis muligheten til å være aktive deltakere i opplæring, arbeid og samfunnsliv. For at Statped skal være i stand til å utføre sine oppdrag, stilles det blant annet krav om at en har et system som ivaretar fagutdanning/ masterutdanning innen det spesialpedagogiske fagfeltet.

Statped skal gi spesialpedagogiske tjenester til kommuner og fylkeskommuner innen områdene døvblindhet/ kombinerte syns- og hørselsvansker, ervervet hjerneskade, hørselsvansker, sammensatte lærevansker, språk /tale-vansker og synsvansker. Arbeidet med tjenesteyting innen fagområdene må ses i et relasjonelt perspektiv, der den relasjonelle forståelsen bygger på faglig innsikt innen de ulike fagområdene og at utdanninger som skal tilbys må inneha begge disse perspektivene. Statped yter tjenester på individ – og systemnivå.

Statpeds kunnskap om praksisfeltet er et viktig bidrag i utdanningene der studentene skal gis *innsikt* i de tilstander det er snakk om, og samtidig kunne analysere elevenes *funksjonelle* status. Her vil mestrings-, aktivitets og deltakelses-aspektet, blant annet i sosiale sammenhenger stå sentralt. Dette fordrer at *miljøfaktoren*, som kan dreie seg om fysisk tilrettelegging, faglig innsikt, didaktisk og kommunikativ kompetanse hos PP – rådgiver, barnehagelærer og lærer, er viktige faktorer for å lykkes med en inkluderende praksis. Samhandlingen mellom Statped og UH – sektoren er derfor av stor betydning for å at relevante studier iverksettes, og at teori og praksis bidrar til høy kvalitet på ansatte i opplæringssektoren og økt kvalitet på tjenester fra Statped.

2. Kort oppsummering av Statpeds innspill

Statped støtter Ekspertgruppas forslag i at elementer fra spesialpedagogikken innlemmes i bachelorprogrammene. Statped ser det også som viktig at master i spesialpedagogikk integreres i en femårig barnehagelærer- eller grunnskolelærer-utdanning for de som ønsker det.

Statped tilslutter seg Ekspertgruppens tilråding om videreføring av eksisterende og opprettelse av nye mastergradsemner. Statped vil gjøre følgende presiseringer:

- Alternativ og supplerende kommunikasjon (ASK): Tilbud om etter- og videreutdanning bør etableres på flere steder i landet for å sikre en spredning i kompetanseheving.
- Audiologopedi: Statped frarår at slik utdanning påbegynnes før en nærmere behovsutredning foreligger.
- Audiopedagogikk: Statped mener at utdanningen må opprettholdes og gjennomføres på to steder som i dag, ved UiO og NTNU.
- Synspedagogikk: Statped ønsker at dagens norske utdanning ved NTNU videreføres, inntil annet utdanningstilbud foreligger.
- Statped mener at bruken av betalingsstudier må vurderes. Statped mener bruk av betalingsstudier kan bidra til at færre studenter søker på og fullfører spesialpedagogiske utdanninger.

Ekspertgruppen sier at Statped er en viktig samarbeidspartner, særlig når det gjelder praksisplasser, arbeidet med en praksisnær og praksisrelevant forskning, og i arbeidet med utdanninger på oppdrag fra UH- sektoren. Statped vil her påpeke at behovet for forskning innenfor små og spesialiserte områder er stort. Da dette også er områder som i liten grad omfattes av de større statlige programmene, er det naturlig at Statped, med sin unike rolle i skjæringspunktet mellom praksis- og forskningsfeltet, får et større ansvar enn det Ekspertgruppen legger opp til.

3. Høringsprosessen i Statped

I høringsprosessen har ansatte fra Statpeds fire regioner kommet med innspill. Innspillene er diskutert og sammenfattet i en felles høringsuttalelse. Statped leverer én uttalelse som en samlet nasjonal etat.

4. Kommentarer til rapportens innhold

Kommentarene er knyttet til rapportens inndeling.

2.3. Ekspertgruppens forståelse av faget spesialpedagogikk

Ekspertgruppen tar utgangspunkt i Tangens diskusjon om spesialpedagogikk som fag. Det savnes en bredere diskusjon av termen spesialpedagogikk, også med internasjonale kilder. Gruppen trekker opp den individuelle, den samfunnsmessige og den relasjonelle forståelsesmåten av spesialpedagogikk og vektlegger at "individets miljø og kontekst må inkluderes i den spesialpedagogiske forståelsesmåten" (side 25). Statped støtter og vil understreke Ekspertgruppens beskrivelse av den spesialpedagogiske forståelsesmåten.

4.4.3 Oppsummering (av diskusjonen knyttet til begrepet TPO)

"Ekspertgruppen vil påpeke at inkludering og TPO kan vurderes som to sider av samme sak". I en rapport som dette kunne det vært ønskelig med en bredere gjennomgang av relasjonen mellom disse begrepene. Det er få i forskermiljøet som oppfatter disse begrepene som to sider av samme sak, men denne oppfatningen er svært utbredt i praksisfeltet. En uttalelse som dette fra Ekspertgruppen, bidrar ikke til å klargjøre forskjellene mellom begrepene. Det ville vært ønskelig om diskusjonen tok utgangspunkt i en forståelse av inkludering som et overordnet mål i barnehager og skoler, og tilpasset opplæring som ett av flere virkemidler for å nå dette målet.

5.1 Barnehagen og barnehagelærerutdanningen

5.1.2 Kompetansebehov i barnehagen

Ekspertgruppen sier at PP- tjenesten mener at barnehagene i stor grad har den kompetansen som er nødvendig, men at det varierer fra barnehage til barnehage. Statped forstår det slik at Ekspertgruppen mener at variasjonen kan gjøres mindre ved å foreslå spesialpedagogikk eksplisitt i rammeplanen for barnehagelærerutdanningen.

Statped mener det er viktig at barnehagelærerne har spesialpedagogisk kompetanse, men samtidig må det ikke være slik at en barnehagelærer skal være spesialpedagog. Det vil si at i en grunnutdanning må alle barnehagelærere (uavhengig av fordypning) ha kunnskap, ferdighet og generell kompetanse nok til å iverksette nødvendige tiltak på et tidlig tidspunkt og kunne etterspørre fagkompetanse når de ser at det er barn som har behov for ekstra hjelp og støtte («bestillerkompetanse»).

5.3. Voksenopplæring

Side 81 viser en tabell over antall voksne som får opplæring etter § 4a-2, hvor tallet er nærmest halvert på ti år fra 6.804 til 3.812. Ekspertgruppen forklarer dette med at voksne ikke får oppfylt sine rettigheter og angir en årsak å være manglende kunnskap om regelverk kombinert med manglende kunnskap om spesialpedagogisk kompetanse tilpasset voksne

Statped har erfaring med at det kan være grupper voksne med spesialpedagogiske behov som kommunen ikke definerer inn under § 4a-2 og derved «faller mellom to stoler», eksempelvis mellom helsesektoren og opplæringssektoren. Dette kan være voksne som på grunn av ervervede skader ikke defineres innen lovens intensjon, men som likevel har et spesialpedagogisk behov for en kortere eller lengre periode.

5.9. Målgrupper og forekomst

Ekspertgruppen skriver om *sammensatte lærevansker* og skriver at dette er et særnorsk begrep som ikke er egnet internasjonalt. De konkluderer med at *“det vil være en utfordring å skulle gi utdanningstilbud som skal dekke de ulike fagområdene som sammensatte lærevansker representerer med de faglige kravene som stilles til forskningsbaserte utdanninger i dag.”* (side 85).

Ekspertgruppens spørrende avsnitt i kursiv under “spesifikke lærevansker” tydeliggjør ytterligere behovet for en økt kunnskap om sammensatte lærevansker. Denne kunnskapen er nødvendig både hos de som arbeider med barn, unge og voksne, og de som har skal utøve den sakkyndige rollen (PP – tjenesten).

Statped vil bekrefte et økende behov for kunnskap om sammensatte lærevansker. Temaet omfatter flere fagområder og et utdanningstilbud må gjenspeile dette. Statped har gjennom kunnskap om praksisfeltet innsikt i hvilke behov PP – tjenester, skoler og barnehager melder på området. Således bør Statped være en sentral samarbeidspart ved utviklingen av utdanningstilbud og ny kunnskap på området.

Kapittel 6 - Lærerutdanningene

Statped støtter Ekspertgruppas forslag. Vi finner det spesielt viktig at elementer fra spesialpedagogikken innlemmes i bachelorprogrammene. Dette gjør det også lettere å utvikle masterprogrammer med basis i disse utdanningene.

Dette vil for det første kunne bidra til at fremtidens lærere i større grad vil inneha kunnskaper som muliggjør at en større del av opplæringen for elever med særskilte opplæringsbehov skjer innenfor rammen av ordinær tilpasset undervisning. For det andre vil det muliggjøre en enda større sterkere grad av spesialisering i de spesialpedagogiske masterprogrammene.

6.3.1 Femårig grunnskolelærerutdanning

Statped støtter ekspertgruppens vurdering av konsekvensene en femårig grunnskolelærerutdanning kan gi for rekrutteringen til master i spesialpedagogikk. Vi ser det som særs viktig at master i spesialpedago-

gikk kan integreres i en femårig grunnskolelærerutdanning for de som ønsker det, parallelt med at studentene gis lærerkompetanse etter fullført master.

På side 100 uttrykker Ekspertgruppen at en overgang til spesialpedagogisk master ikke lar seg gjennomføre i den integrerte lektorutdanningen. Det er vi uenige i og vi ønsker muligheten for slik overgang utredes. En revidering av dagens fagplaner bør iverksettes slik at overgang til master i spesialpedagogikk gjøres mulig.

Kapittel 7 – Spesialpedagogiske utdanninger

7.1 Faglig robuste utdanninger

Rapporten omtaler *robuste fagmiljøer*. Det savnes likevel en refleksjon rundt det tverrfaglige elementet da spesialpedagogiske fagmiljøer flere steder har et utstrakt samarbeid med andre fagdisipliner. Dette kan være både nasjonalt og internasjonalt samarbeid. De spesialpedagogiske utdanningsprogrammene skal inneha de nødvendige faglige kvaliteter basert på disiplinens innhold og innretning, og samtidig være utviklingsorientert med tanke på faglige, teknologiske og samfunnsmessige endringer.

Det er ikke slik at det enkelte utdanningsmiljø i Norge har mulighet og kapasitet til å hente all nødvendig kompetanse innenfor egne rekker. Det innebærer at man innenfor de spesialpedagogiske utdanningsmiljøene i Norge har behov for å innhente kompetanse utenfor egen institusjon. I en slik forståelse vil et robust fagmiljø skapes gjennom fagmiljøer som er i stand til å gjøre kompetente vurderinger av behov for samarbeid og innhenting av kompetanse for å skape robuste fagmiljøer i forbindelse med sine utdanningstilbud.

Gruppen har i liten grad uttalt seg om hvorvidt spesialpedagogiske masterstudier skal tilbys i hele landet. Videre hvilke typer studier som bør være tilgjengelig over hele landet og hvilke som bare skal ligge til én institusjon. Statped vil kommentere dette ytterligere fagspesifikt under punktet 7.4.1.

Endring i struktur og organisering knyttet til utdanninger innenfor smale og spesialiserte områder blir fremtredende. De fleste som ønsker denne type utdanning i dag er hovedsakelig ferdig utdannede pedagoger som er i arbeid og er etablerte på ulike steder i landet. De fleksible utdanningstilbudene gjennom deltids- og nettstøttete utdanningene, har gjort det mulig å gjennomføre et utdanningsløp uavhengig av bosted og livssituasjon.

Pr. i dag er det slik at mye av den kompetansen, både teoretisk og praktisk, som finnes på disse fagområdene befinner seg i Statped. Dette innebærer også at en må ha et utstrakt samarbeid om slik utdanning mellom UH-systemet og Statped. Statped kan da ikke bare være en arena for at studenter skal få sin nød-

vendige praksis, slik Ekspertgruppen foreslår, men Statped må også være et sted der UH *henter* kompetanse for noen studiemoduler eller deler av programmet innen utdanningen.

7.3. Master i spesialpedagogikk med spesialisering

Ekspertgruppen uttrykker (s. 108) at det er et begrenset behov for spesialiserte masterprogrammer og at spisskompetanse i å avhjelpe og redusere vansker og barrierer må være det sentrale i en mastergrad i spesialpedagogikk. Dette støtter Statped, begrunnet i at Norge primært består av små steder og små miljøer. Skoler og barnehager har behov for spesialpedagogisk personale med en breddekompetanse som gir et godt grunnlag for spesifikke etterutdanningskurs ut fra lokale behov (eks. syn, hørsel, psykisk helse).

Likevel er ekspertgruppens anbefalinger for organisering utelukkende knyttet til en medisinsk diskurs preget av kategoriseringer. Det virker å være et brudd mellom gruppens relasjonelle forståelse av spesialpedagogikk og den vanskeorienteringen det legges opp til i masterutdanningen. Det savnes en refleksjon rundt hvor spesiell en spesialpedagog kan tillate seg å være. I små samfunn er det behov for spesialpedagoger med en bredere kompetanse enn knyttet til isolerte vanskeområder. Vi har derfor et stort behov for masterutdanninger som gir nettopp en slik bred forståelse av spesialpedagogikk som fagområde.

7.4. Samarbeid, arbeidsdeling og konsentrasjon

I dette kapitlet legger Ekspertgruppen fram sine anbefalinger om hvordan utdanningene bør innrettes og dimensjoneres i årene som kommer. Anbefalingene bygger på institusjonenes egenrapportering, behovene for spesialpedagogisk kompetanse som er fremkommet og ekspertgruppens vurdering av disse.

7.4.1 Plassering/dimensjonering

“Ekspertgruppen mener det kan stilles spørsmål om fagmiljøene innenfor mange læresteder... er for små og sårbare til å kunne opprettholde forskningsbaserte utdanninger med god kvalitet.”

Statped tilslutter seg i hovedsak Ekspertgruppens tilrådning om videreføring av eksisterende og opprettelse av nye mastergradsemner, med tilleggskommentarer innen enkelte av fagområdene.

Hørstel

Master i spesialpedagogikk med fordypning i audiopedagogikk tilbys i dag ved universitetet i Oslo og ved NTNU. I sin rapport anbefaler ekspertgruppen at audiopedagogikk legges til Universitetet i Oslo (Institutt for spesialpedagogikk). Ekspertgruppen uttaler videre at dersom NTNU skal bygge opp et robust fagmiljø innenfor audiopedagogikk, bør de søke samarbeid (SAK) med UiO som tilbyr master i spesialpedagogikk med fordypning i audiopedagogikk.

Trondheim har et audiologisk fagmiljø som består av Statped midt, St. Olavs Hospital, Høgskolen i Sør-Trøndelag, Program for audiografutdanning og Program for lærer- og tolkeutdanning, og forskere ved NTNU med en viss forankring innen hørselsområdet. Til Ekspertgruppens uttalelse om at dersom NTNU skal bygge opp et robust fagmiljø innenfor audiopedagogikk, bør de søke samarbeid (SAK) med UiO robust fagmiljø innenfor audiopedagogikk. I det henseende kan det bemerkes at det tidligere har vært en viss grad av samarbeid med Universitetet i Oslo, blant annet i forhold til studieplanarbeid. Videre er et tettere samarbeid under planlegging.

«Samarbeidet mellom Statped og universitets- og høgskolesektoren skal styrkes både innen forsknings- og utviklingsarbeid (FoU) og utvikling av studietilbud.» Med samarbeid om erfaringsbasert mastergrad i spesialpedagogikk med fordypning i audiopedagogikk som kvalifiserer for PhD, forventes det også at samarbeidet skal gi økt utbytte innen forskning på fagfeltet.

Når det gjelder fremtidig innhold i utdanningen ønsker Statped å påpeke at tegnspråk kun omtales i rapporten ved at det defineres ut av spesialpedagogikken som et lingvistisk fag og i forbindelse med tall fra Rikshospitalet for bruk av tegnspråk i hjem og i opplæring. Tospråklig opplæring for hørselshemmede nevnes ikke i rapporten. Statped vil påpeke at det til tross for de konsekvenser cochleaimplantat har fått, er et behov for en bred videreutdanning i audiopedagogikk som gir solid kompetanse i tospråklig opplæring for hørselshemmede.

På bakgrunn av nedbyggingen av de statlige skolene for hørselshemmede er det behov for å bygge opp kompetanse i kommunene i opplæring etter § 2-6 i opplæringsloven, inkludert de særskilte læreplanene for hørselshemmede. Den bimodale tospråkligheten er et mål for opplæringen av en elevgruppe og da må kompetansen til pedagogene som skal stå for opplæringen formaliseres og tilbys.

Audiologopedi

Når det gjelder audiologopedi uttaler Ekspertgruppen: «Studiet består av emner fra logopedi og audiopedagogikk. Det kan argumenteres for at en slik utdanning gir en bredere kompetanse som samfunnet kan nyttiggjøre seg.» (s. 113) Statped mener at en konsekvens kan være at et fagfelt som allerede er lite og smalt fragmenteres ytterligere. Dersom vi forutsetter et innhold med basis i den danske modellen, vil utdanningen i audiologopedi ha fokus på lytte- og talespråkutvikling, og i begrenset grad omfatter andre vesentlige aspekter ved funksjonsvansken. Utdanningen vil derfor ikke gi tilstrekkelig kompetanse til å imøtekomme de mer sammensatte behov en kommune vil ha når det gjelder hørselsfaglig kompetanse. Utdanningen vil heller ikke gi tilstrekkelig kompetanse til å imøtekomme de mer sammensatte behov mennesker med hørselsvansker i de fleste tilfeller har.

Mennesker med hørselsvansker har behov for lytte- og taletrening av ulik art. Dette er, og må fortsatt være, en del av den audiopedagogiske utdanningen. Dersom det er behov for en studiepoenggivende spesialisering innenfor lytte og taletrening hos mennesker med hørselsvansker, kan et alternativ være å tilby spesialisering i lytte- og taletrening som en påbygging på de eksisterende audiopedagog- og logopedutdanningene.

Forslaget på side 113 om opprettelsen av en audiologopedisk utdanning etter dansk modell viser en snever tilnærming til et stort fagområde. Uten en evaluering av den danske modellen og de effekter den har hatt for de enkelte barn, for skolestrukturen og for det spesialpedagogiske fagfeltet, og for synet på en bimodal tospråklig tilnærming for barn med hørselsvansker, kan den ikke innføres også i Norge. Mye tyder på at den danske modellen er for snever og tilbyr et for ensidig opplæringstilbud.

Syn

For synsområdet gir Ekspertgruppen en anbefaling om at det satses på å etablere et nordisk forskningsbasert utdannings samarbeid om masterutdanningen i synspedagogikk. Det tilrås videre at Kunnskapsdepartementet tar initiativ overfor de nordiske kunnskapsdepartementene om dette.

Inntil annet studietilbud foreligger ønsker Statped å bidra til en videreføring av den eneste mastergradsutdanningen på området. Dette studietilbudet, som er betalingsbasert, gis ved NTNU.

Statped erfarer at det har vært vanskelig for studentene å finansiere studiene. En ser derfor en reduksjon i antall studenter på mastergradsutdanningen. Det er derfor nødvendig å se nærmere på studiefinansieringen.

Den ideelle utdanningsvei for framtidige studenter som ønsker en mastergrad i synspedagogikk, er gjennom rekruttering av personer med bachelor fra barnehage-, lærer- eller faglærerutdanning.

I januar 2015 startes det opp en ny nordisk master i synspedagogikk og synsrehabilitering, styrt fra Fakultet for Helsevitenskap ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Utdanningen retter seg mer mot rehabilitering, og med de store grupper av blant annet eldre med nyervervet synshemming bør ikke et slikt tilbud komme i konkurranse med dagens studietilbud ved NTNU, men heller bli et verdifullt supplement.

Alternativ og supplerende kommunikasjon - ASK

Ekspertgruppen peker på behovet for kompetanse om ASK og foreslår at det satses på etter – og videreutdanningstilbud ved Høgskolen i Buskerud og Vestfold. Med bakgrunn i Statped's kjennskap til behov for tjenester innen ASK området i Norge, vil det være behov for å styrke kompetansen om ASK innen flere av de pedagogiske utdanningsretningene og i et bredere geografisk perspektiv. Statped anser behovet for ASK til å gjelde en mer høyfrekvent gruppe brukere enn det Ekspertgruppen legger til grunn for sin anbefaling.

ASK som tema består av elementer fra flere fagområder og er en lovhjemlet rettighet i henhold til Opplæringslova. Med bakgrunn i henvendelser fra kommuner kan det se ut til at det er behov for kompetanseheving på dette området i PP – tjenester, skoler og barnehager. Statped mener således at tilbud om etter – og videreutdanning bør etableres på flere steder i landet for å sikretilgjengelighet og en spredning i kompetanseheving.

Døvblindepedagogikk

Vi støtter opp under ekspertgruppens anbefaling om å satse på utdanningssamarbeid med Groeningen i Nederland. Groeningen er den institusjonen som pr. i dag har master og doktorgrad- program rettet mot døvblindhet og kommunikasjon. Døvblindhet er et lite fagfelt med liten populasjon og stor variasjon innenfor populasjonen. Det er derfor egnet at utdanningen på dette nivået er internasjonalt.

7.11 Samarbeid med Statped

Ekspertgruppen anser Statped som en viktig samarbeidspartner, særlig når det gjelder praksisplasser, arbeidet med en praksisnær og praksisrelevant forskning, og i arbeidet med utdanninger på oppdrag fra UH- sektoren.

Statped vil fortsette å drive forskning i samarbeid med forskningsmiljøer i universitet og høgskole, slik det også gjøres per i dag, og ser det som en del av sitt samfunnsoppdrag å bidra med data og personalressurser inn i relevante forskningsprosjekter. Konkretisert kan dette være:

- Statped vil fortsette å øke andelen tilsatte med førstekompetanse.
- Statped med sin kunnskap om praksisfeltet skal være tydelig premissleverandører for den spesialpedagogiske forskningen
- Behovet for forskning innenfor små og spesialiserte områder er stort. Små og spesialiserte områder omfattes i liten grad av de større statlige programmene, og det er derfor behov for at noen tar særskilt ansvar. Statped kan med sin basis i både forskning og praksis ta dette ansvaret.
- Mye av den spesialpedagogiske kompetansen, både innenfor forskning og praksis, befinner seg i Statped. Universiteter og høgskoler i hele Norge, inkludert Universitetet i Oslo, anvender kompetanse fra Statped i undervisning og veiledning av studenter ved sine spesialpedagogiske utdanninger. Det er, slik vi oppfatter det, lite som tyder på at dette vil endre seg. Det vil derfor fortsatt være behov for et tett samarbeid mellom UH-sektoren og Statped for å kunne tilby kvalitativt god spesialpedagogisk utdanning.

Normalt vil Statped rekruttere personer som har sin grunnutdanning som barnehagelærer eller lærer, fortrinnsvis med masterfordypning innen noen av de spesialpedagogiske retningene. Statped ønsker derfor en ordning der en som nå kan bygge på slik grunnutdanning for videre utdanning på masternivå. Selve bachelorutdanningen i spesialpedagogikk har vi ingen spesielle synspunkter på, såfremt en fortsatt ivaretar den andre utdanningsveien slik den er skissert i avsnittet ovenfor.

Kapittel 8 - Forskning

Statped skal bidra med sin fagkompetanse gjennom undervisning og veiledning i høgskole- og universitetssektoren. Statped er et bindeledd mellom universitets- og høgskolesektoren og praksisfeltet og arbeider strategisk for å utvikle ny kunnskap basert på praksisnær forskning. Dette sammensatte mandatet krever samhandling og klare strukturer mellom tjenesteyting og FoU-arbeid, og får konsekvenser for organisering av virksomheten i Statped både nasjonalt og regionalt.

Statped vil gjennom kunnskap fra tjenesteyting på individ – og systemnivå bidra til at det iverksettes forskning på områder der det er behov for ny viten. En tydelig strategi for FoU arbeid vil gjøre Statped til

en sentral aktør innen det spesialpedagogiske forskningsfeltet. Det er viktig at Statped tillegges en rolle som initiativtaker og premissleverandør, slik at behov tidlig identifiseres og tiltak kan iverksettes med bakgrunn i den kunnskapen om praksisfeltet som Statped besitter.

Statped er enig i at forskning skal skje i samarbeid med nasjonale og internasjonale forskernettverk, og mener samtidig det er avgjørende at det bygges opp forskernettverk nasjonalt, slik at kompetansen på små og sårbare områder kan ivaretas og utvikles.

Kapittel 9 – Hvordan oppnå helhet og sammenheng mellom forskning, utdanning og yrkesutøvelse?

Statped støtter behovet for en FoU-praksis som kan bidra til å utvikle modeller for integrasjon mellom forskningsfeltet, praksisfeltet og utdanningene.

Statped har en unik rolle i skjæringspunktet mellom praksisfeltet og forskningsmiljøene. I tillegg har Statped ansatte med forskerkompetanse. Kunnskapen om behov for ny viten innen det spesialpedagogiske fagfeltet vil derfor kunne konkretiseres i forskning med Statped som en tydelig premissleverandør og initiativtaker. Således kan Statped framstå som en «garantist» for at de spesielle behovene blir identifisert og tatt fram, og at det settes fokus på små og sårbare områder. Videre planer må involvere Statped.

5. Avsluttende kommentarer

Benevnelse av vanskeområder inneholder dagens kjente vanskeområder. Imidlertid vurderer rapporten lite eller ingenting om vanskeområder vi kan anta blir spesifikke for nye generasjoner. Dette kan være vansker knyttet til ulike former for misbruk, (rus, barn i pårørenderoller, seksuelt misbruk), traumeutfordringer (eks: barn fra krigssoner), medieavhengighet /mediepåvirket sårbarhet, søvn – og konsentrasjonsvansker, mobbing og trakassering, oppløsning av relasjoner (knyttet til adopsjon, samlivsbrudd, flytting), sorgarbeid, sjeldne diagnoser / syndromer, motoriske vansker knyttet til inaktivitet, fedmeproblematikk/spiseforstyrrelser. Alle disse forhold er kjent i dag, og det finnes behandlingstilbud så vel innenfor psykiatrien som innenfor eksisterende fagområder. Likevel kan det være nødvendig å se at også nye vansker krever tilrettelagt opplæring og spesialpedagogisk innsikt.

Ekspertgruppen har foretatt undersøkelser for å kartlegge dagens situasjon. Hva er begrunnelsen for at slike kartlegginger ikke inneholder kartlegging av brukerorganisasjonenes erfaringer og forslag? Det savnes.

Rapporten sier ikke noe om de særs evnerike elevens plass i spesialpedagogikken. Forskning viser at dette er elever som ikke har tilfredsstillende utbytte av den ordinære opplæringen, noe som gjør dem aktuelle til enkeltvedtak ut fra opplæringslovens § 5-1. Noen, spesielt elever i ungdomstrinnet, vil dra nytte av muligheten for å forsere og å gjennomføre raskere enn normalt. Mange har likevel behov for en særskilt oppfølging. Å lukke øynene for denne gruppe elever, anser vi som dårlig samfunnsøkonomi på lang sikt.

Det blir ikke diskutert muligheten for et masterprogram designet studenter som ønsker å kvalifisere seg for arbeid i PP – tjenesten og Statped. Et slikt masterprogram kan ha fokus på ulike funksjonshemminger, alle elementer av tiltakskjeden, veiledning- og rådgivningsmodeller og kartleggingskompetanse

Det er et stort behov for mer spesialpedagogisk kompetanse i barnehager og skoler. Utvalget diskuterer ikke muligheten for masterprogram som gir en bred tilnærming til det spesialpedagogiske fagfeltet, særlig designet for pedagoger som ønsker å arbeide i barnehage og skole. Slike pedagoger vil møte ulike behov gjennom årene og i de ulike klassene. De vil derfor ha et behov for bredde mer enn spisskompetanse.

Stortingsmelding 18 (2010-2011) *Læring og fellesskap* satte et særlig fokus på mennesker med en ervervet hjerneskade. Dette er barn, unge og voksne som har et særlig behov for en tverrfaglig og tverretattlig tilnærming. Det bør utredes nærmere hvordan dette fagfeltet kan integreres i master i spesialpedagogikk.

Det er i liten grad gjort noen vurdering av hvilken rolle andre yrkesgrupper enn pedagoger skal ha i skolen. Sosionomer, vernepleiere og barnevernspedagoger bør i større grad inn i skoler og barnehager, med en lønn og et ansvar på linje med andre med bachelor.

Rapporten baserer seg i stor grad på et individfokus. Fokus på barnet og barnets mangler/utfordringer, mens det materielle og organisatoriske rundt barnet i liten grad er nevnt. Sosialpedagogikk i barnehagen er like viktig som spesialpedagogikk.

Statped, 31.10. 2014

Tone Mørk

direktør